

Introducere.

Fundamentarea reglementării răspunderii membrilor organelor de conducere

În derularea normală a activității desfășurate pentru scopul în care există, comerciantul persoană juridică își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile prin organele sale de conducere.

Voința socială formată în adunarea generală a membrilor care compun persoana juridică este pusă în practică și adusă la îndeplinire de către organele de conducere administrative ale acesteia, administratorilor revenindu-le în acest sens obligații stabilite atât prin mandatul primit, cât și în conformitate cu dispozițiile legale ce le sunt aplicabile.

Faptele prin care se realizează actele de gestionare a activității comerciantului, săvârșite de către membrii organelor de conducere – în primul rând de către administratori –, pot avea pentru comerciant sau pentru terți consecințe pozitive sau negative, în acest din urmă caz punându-se problema **răspunderii juridice** a comerciantului, respectiv, a membrilor organelor de conducere, în diferitele forme ale acesteia (contravențională, civilă, penală, etc.), față de persoana vătămată. Aceasta, în condițiile în care persoana vătămată, ca urmare a săvârșirii faptei ilicite, este îndreptățită legal să ceară restabilirea ordinii de drept încălcate, în sensul obligării făptuitorului să suporte consecințele prevăzute de lege pentru comiterea acelei fapte.

Sub aspect obiectiv, răspunderea juridică poate fi angajată, în general, atunci când a fost săvârșită o **faptă ilicită**, adică prin care s-a încălcat o dispoziție legală, un drept sau un interes protejat legal al altei persoane, iar fapta a avut un rezultat păgubitor pentru o altă per-

soană, în sensul că a produs **un prejudiciu** sau **o stare prejudiciabilă**, între faptă și rezultatul păgubitor existând un **raport de cauzalitate**.

În cadrul răspunderii civile, în contextul **derulării normale a activității comerciantului**, membrii organelor de conducere răspund față de acesta și față de terți pentru consecințele negative ale faptelor lor în contextul naturii contractuale și, totodată, legale, a relațiilor lor cu aceștia, având în vedere că obligația nerespectată sau îndeplinită defectuos prin fapta ilicită săvârșită poate proveni din contractul încheiat sau dintr-o dispoziție legală, răspunderea lor putând fi, deci, **contractuală sau delictuală**. Aceasta cu precizarea că, de regulă, deoarece membrii organelor de conducere au acționat în numele comerciantului persoană juridică, iar nu în nume propriu, față de terți răspunde mai întâi comerciantul, iar membrii organelor de conducere răspund în mod subsidiar, în măsura în care nu s-a acoperit prejudiciul astfel.

Sunt însă situații în care consecința negativă a săvârșirii faptei ilicite este aducerea comercianților persoane fizice sau juridice în **stare de insolvență**, situație față de care încetează derularea normală a activității debitorului aflat în imposibilitate de a-și plăti obligațiile cu disponibilitățile bănești existente, acesta fiind supus procedurii insolvenței, cu regulile ei speciale. Indiferent de modalitățile reglementate pentru realizarea procedurii insolvenței, scopul acesteia vizează plata creanțelor existente împotriva comerciantului, ale căror titulari sunt terții-creditori. Modalitatea primordială de realizare a procedurii este lichidarea masei activului debitorului, la care s-a adăugat posibilitatea de restructurare (reorganizare) a activității acestuia. În ambele cazuri, debitorul constituie obiectul procedurii și răspunde astfel față de terții-creditori, neimplicându-se și o eventuală răspundere directă a membrilor organelor sale de conducere sau a altor persoane, față de terți, deoarece nu se justifică o astfel de răspundere. Aceasta, chiar dacă tot faptele lor au fost acelea care au generat greșeala de gestionare a activității persoanei juridice ce a cauzat starea de insolvență, dar faptele respective au fost săvârșite, în mod evident și exclusiv, în numele persoanei juridice ori nu au caracter ilicit, etc.

Nu întotdeauna, însă, faptele săvârșite de către membrii organelor de conducere sau alte persoane au trăsăturile menționate, ci dimpotrivă.

În ipoteza în care debitorul este o persoană fizică, în procedura insolvenței nu se poate vorbi decât despre răspunderea acestei persoane față de creditori în sensul arătat, din moment ce atât nașterea raportului obligațional și a debitului, cât și apariția stării de insolvență intervin, în ceea ce privește debitorul, doar în raport cu faptele respectivei persoane, în care se reunește atât calitatea de făptuitor cât și aceea de debitor, astfel că nu se pune problema a două răspunderi distincte, alternative și, în consecință, nu se mai justifică nici o eventuală distincție cu privire la trăsăturile faptelor săvârșite de persoana fizică respectivă.

În cazul **persoanei juridice**, aceasta este „**ficțiune juridică**”, având în realitatea înconjurătoare doar o existență juridică, scriptică – sub toate elementele ei, inclusiv faptele – iar nu o existență fizică, palpabilă. Faptele acesteia constituie, de fapt, doar expresia faptelor săvârșite în mod real de către persoanele fizice care o compun și o reprezintă. Din punct de vedere juridic, persoana juridică este un subiect de drept distinct, context în care membrii organelor de conducere nu acționează în nume propriu, ci în numele și pe seama persoanei juridice. Altfel spus, persoanele fizice care compun persoana juridică dau viață acesteia, creându-i faptele în plan juridic prin propriile lor fapte reale. De exemplu, vânzarea efectuată de către o societate comercială cu asociat unic nu constituie o faptă a acesteia decât în plan juridic, pentru că în realitatea palpabilă nu există/nu este implicată nici persoana juridică și nici vreo faptă a acesteia, ci doar manifestarea de voință și faptică a asociatului unic, în sensul respectiv.

Faptele persoanelor fizice care compun persoana juridică sunt acelea care pot determina, în contextul arătat, atât raportul obligațional în baza căruia debitorul datorează plata creanței, cât și starea de insolvență, sau și una și alta. Faptele respective trebuie luate în considerare drept fapte ale persoanei juridice, ca subiect distinct de drept, în măsura în care ele sunt afectate întru-totul acesteia, interesu-

lui acesteia, inclusiv în ceea ce privește plata creditorilor, fiind realizate de către membrii organelor de conducere în limita exercitării atribuțiilor funcției lor. În acest context se reține că persoana juridică are o activitate proprie, participă în nume propriu la raporturile juridice și își angajează răspunderea patrimonială pentru prejudiciile create. Membrii organelor de conducere angajează răspunderea persoanei juridice ca urmare a actelor și faptelor juridice săvârșite în exercitarea funcției respective, astfel că terții prejudiciați nu se pot îndrepta direct împotriva lor, ci împotriva persoanei juridice.

Dar, membrii organelor de conducere doar trebuie să reprezinte exclusiv voința persoanei juridice, ceea ce nu înseamnă că în fapt unii dintre aceștia nu procedează în mod contrar. În cazul în care persoanele fizice care compun persoana juridică săvârșesc faptele în această calitate, dar nu în sensul arătat, ci într-un scop propriu, faptele nu mai sunt afectate susținerii acelei „fiecțiuni juridice”, ci sunt săvârșite exclusiv în nume propriu, desprinse de funcția îndeplinită și de persoana juridică. Nu se mai pune deci problema ca aceste fapte să fie reținute, în final, ca aparținând persoanei juridice, ci trebuie atribuite întru-totul persoanei fizice, ca manifestare a unui alt subiect de drept decât persoana juridică, pentru că în acest sens a și fost, în mod real, manifestarea de voință a persoanei fizice. În acest caz, faptele membrilor organelor de conducere devin în măsură să atragă exclusiv răspunderea acestora iar nu a comerciantului persoană juridică.

În procedura insolvenței, debitorul răspunde în sensul plății creditorilor în urma apariției stării de insolvență. Dacă persoana fizică, prin voință și fapta sa nu a urmărit, în mod real, ci doar aparent, să dea expresie unei fapte a persoanei juridice, doar folosindu-se de funcția sa sau fără legătură cu aceasta și, totodată, a cauzat apariția stării de insolvență a debitorului persoană juridică, creând totuși încrederea creditorilor că au de a face cu o faptă a persoanei juridice, este justificat pentru creditori să își poată exercita dreptul de a obține atragerea răspunderii nu față de debitor, pentru că fapta a fost săvârșită doar aparent ca fiind a acestuia, ci față de persoana fizică autoare a faptei, pentru fapta exclusiv proprie. Aceasta chiar dacă **raportul obligațional** din care s-a născut creanța

creditorului față de debitor ar fi rezultatul unor alte fapte ale debitorului ca expresie a faptelor persoanelor fizice care îl compun ca persoană juridică.

În evoluția procedurii falimentului, **caracterul sancționator** al acesteia față de comerciantul debitor s-a atenuat aproape până la dispariție, apreciindu-se, în baza unor rațiuni de ordin economic și social, că nu acest caracter trebuie să fie relevant, ci asigurarea asanării mediului comercial cu cât mai puține perturbări posibile. Pe de altă parte, s-a apreciat în mod constant, în scop preventiv și reparatoriu, că nu pot fi ignorate faptele prin care membrii organelor de conducere sau alte persoane, procedând în mod fraudulos în condițiile arătate anterior, determină starea de insolvență a comerciantului persoană juridică, cu consecința prejudicierii creditorilor, iar persoanele respective trebuie să răspundă în locul debitorului. A apărut, astfel, necesitatea reglementării, în cadrul procedurii insolvenței, a **răspunderii membrilor organelor de conducere** ale persoanei juridice față de creditori, în locul răspunderii față de aceștia a debitorului persoană juridică, în cazul în care existența acesteia din urmă nu se justifică. Cum persoanele fizice în discuție sunt avute în vedere îndeosebi prin prisma calității deținute în cadrul persoanei juridice, în organele de conducere ale acesteia, iar faptele în măsură să creeze aparența despre care s-a făcut vorbire implică factorul decizional, s-a ajuns să se vorbească despre răspunderea membrilor organelor de conducere. Instituția răspunderii membrilor organelor de conducere a devenit chiar una dintre modalitățile specifice ale procedurii insolvenței, prin care se urmărește atingerea scopului prevăzut de lege pentru aceasta, constituind mai frecvent decât ar fi cazul și singura posibilitate a creditorilor de a-și recupera creanțele.

*

* *

Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței preia o parte din reglementarea anterioară referitoare la materia răspunderii membrilor organelor de conducere, existentă în Legea nr. 64/1995 privind procedura reorganizării judiciare și a falimentului, republicată,